

Derleyen ve Yayına Hazırlayanlar
FİKRET ŞENSES - ZİYA ÖNİŞ - CANER BAKIR
Küresel Kriz ve Yeni Ekonomik Düzen

İletişim Yayınları 1944 • Araştırma-İnceleme Dizisi 326

ISBN-13: 978-975-05-1362-6

© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Ahmet İnsel

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

DİZİN Birhan Koçak

BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Derleyen ve Yayına Hazırlayanlar
FİKRET ŞENSES - ZİYA ÖNİŞ - CANER BAKIR

Ülke Deneyimleri Işığında
**Küresel Kriz ve
Yeni Ekonomik
Düzen**

İÇİNDEKİLER

1 Giriş	
FIKRET ŞENSES - ZIYA ÖNİŞ - CANER BAKIR	7
2 Küresel Yönetişim ve G-20'nin Siyasal Ekonomisi: 1999-2012	
EVREN TOK	17
3 IMF, Dünya Bankası ve Küresel Kriz: Yeni Dengeler, Eski Yönelimler	
ALI BURAK GÜVEN	41
4 Küresel Kriz Sonrasında Doha Turu Müzakerelerinde Değişen Dinamikler ve Küresel Ticaretin Yönetişimine Etkileri	
KORAY MUTLU	65
5 (Yeni) Küresel Eşitsizlikler ve Yönetişim Sorunları	
YASEMIN İREPOĞLU CARRERAS	91
6 Büyük İstikrar Döneminden Büyük Durgunluk Dönemine: Krizdeki Kapitalizm veya Kriz Kapitalizmi	
FIRAT DEMİR	119
7 Finans Odaklı Büyüme ve Avrupa'da Sosyal Refah Devletinin Geleceği: Kriz Sürecinde İsveç ve İrlanda Deneyimleri	
İSMAIL EMRE BAYRAM	143

8	<i>Euro Krizinin Politik Ekonomisi ve AB'nin Uluslararası Sistemdeki Geleceği</i>	
	MUSTAFA KUTLAY	169
9	<i>Tarihsel Süreç İçinde Güney Avrupa'nın Borç Krizi: Yunanistan, İspanya ve Portekiz</i>	
	M. FATİH TAYFUR	187
10	<i>Krizden Krize Rusya'da İktisadi Değişim ve Dönüşüm</i>	
	LERNA K. YANIK	219
11	<i>Orta ve Doğu Avrupa'da Küresel Ekonomik Kriz: Dışa Bağımlı Kalkınma Modellerinin Sorgulanması</i>	
	DENİZ BİNGÖL	241
12	<i>Çok-Kutuplu Küresel Ekonomik Düzen ve BRICS: Kriz Sonrası Sistemik Dönüşüm</i>	
	SADIK ÜNAY - FAZIL KAYIKÇI	259
13	<i>Değişen Çin ve Kriz Sonrası Dünya Düzenindeki Rolü</i>	
	ALTAY ATLI	285
14	<i>Küresel Ekonomik Kriz Sonrasında Yeni Dünya Düzeni: 2008 Krizi, Brezilya ve Yeni Sosyal Demokrat Kalkınmacı Model Tartışmaları</i>	
	EVREN ÇELİK WILTSE	311
15	<i>Krizle Hazırlanmak: Meksika Ekonomisinde Süreklilik ve Dönüşüm</i>	
	IŞIK ÖZEL	335
16	<i>"Muhteşem Hindistan": Abartılmış Bir Başarının Öyküsü mü?</i>	
	BAHRI YILMAZ	361
17	<i>Türkiye: Dengeli ve Sürdürülebilir Yüksek Büyüme Peşinde</i>	
	S. ERDEM AYTAÇ	375
	YAZARLAR	399
	DİZİN	401

Giriş

FIKRET ŞENSES - ZIYA ÖNİŞ - CANER BAKIR

Uluslararası ekonomik ve siyasi sistem bir geçiş döneminde. 2008'de ABD'de başlayan ve kısa sürede neredeyse tüm Batı ekonomilerini etkisi altına alan ekonomik kriz, bu geçiş dönemini hem hızlandıran hem de daha ilginç hale getiren paradigma değiştirici bir kırılma noktası oluşturdu. Bu çalışma, 2008 küresel krizinin, bütün boyutlarıyla anlaşılabilmesi için kriz öncesi dönemi, krizin etkilerini, kriz karşısında alınan önlemleri ve kriz sonrası olası senaryoları değişen güçler dengesi arka planında inceleme amacı taşıyor. Bu genel çerçeve içinde krizi, ilk etkilerinin görüldüğü ABD ve AB'nin ötesinde Dünya Bankası, IMF, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi küresel düzlemde gündemin belirlenmesinde etkin rol oynayan uluslararası kuruluşlar ve G-20 ve BRIC gibi oluşumlar çerçevesinde bir bütünlük içinde inceliyor. Aralarında Türkiye'nin de yer aldığı yükselen piyasalara ilişkin ayrıntılı ülke çalışmalarına yer veriyor ve krizin bu ülkeler üzerindeki farklı etkilerine ve hükümetlerin farklı uyum süreçlerine dikkat çekiyor.

21. yüzyılın ilk küresel krizi olan 2008 krizi kapsamlı tartışmaları da beraberinde getirdi. Hâkim uluslararası politik ekonomi paradigmasının sorgulanmaya başlandığı son dönemde, en az beş kritik gelişme ön plana çıktı. İlk olarak, küresel krizle birlikte görüldü ki Batı merkezli yerleşik yönetim mekanizmaları dünya ekonomisinin sorunlarını çözme konusunda yeterli güce artık sahip değil. Küresel yönetim bağlamında G-20'nin artan önemi bu durumun en açık göstergesi oldu. Bu bağlamda, yükselen ekonomilerin küresel yönetim süreçlerine katılarak IMF, Dünya Bankası ve DTÖ gibi uluslararası örgütlerde artan temsil güçleri, küreselleşmenin bir ölçüde olsun demokratikleşmesi açısından önemli adımlar olarak nitelendirilebilir.

Ancak G-20 içindeki güç dengelerine baktığımızda gücün dengesiz bir şekilde dağılmaya devam ettiği açıkça görülüyor. Buna ek olarak ülkelerarası politika farklılıklarının önemli ölçüde devam etmesi (kur politikası bağlamında ABD-Çin; finansal sistemin düzenlenmesi bağlamında ABD-Avrupa; çevreye duyarlılık konusunda sanayileşmiş ülkeler-yükselen ülkeler arasındaki gerilimler) ortak karar alma kapasitesini azaltıyor.

Bu eksende ikinci önemli gelişme neoliberal politikaların uygulanmasında önemli kurumlar olan IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların temel politika yaklaşımlarında daha esnek bir uygulamaya geçmeleri oldu. Şüphesiz IMF ve Dünya Bankası, şartlı kredi verme politikalarını tamamen terk etmediler. Ancak söz konusu kurumların, özellikle küresel kriz sonrasında ülkelerarası farklılıkları göz ardı etmeyen daha esnek bir yaklaşımı benimseme sürecinde oldukları gerçeği de ihmal edilmemelidir. Söz konusu değişim süreci, kısmen de olsa, yükselen ülkelerin bu tür kurumlardaki artan temsil gücüyle açıklanabilir.

Krizle birlikte politik ekonomi gündemine gittikçe artan oranda giren üçüncü dinamik ise “stratejik kapitalizm” temasının giderek ön plana çıktığı yeni dünya düzeni tartışmalarıdır. Üretim ekseninin Asya ve diğer yükselen ekonomilere kaymasına ve özellikle Çin’in yükselişine paralel olarak son yıllarda farklı kapitalizm modelleri arasındaki mevcut dengenin hızla “stratejik kapitalizm” modeline doğru kaydığı söylenebilir. Sistemin merkezinde ortaya çıkıp yayılan 2008 krizi daha önceden var olan eğilimleri hızlandırdı. “Anglosakson kapitalizmi” (ABD ve İngiltere), “sosyal piyasa kapitalizmi/ modeli” (Kıta Avrupası) ve “stratejik kapitalizm” (Çin, BRIC ülkeleri ve kimi diğer yükselen ekonomiler) arasındaki mevcut rekabeti daha da derinleştirdi. Aşırı finansallaşma ve finans-reel ekonomi dengesinin bozulması sonucunda Anglosakson ve Avrupa sosyal piyasa modelleri ciddi güç kaybına uğradı. Neoliberal küreselleşme dönemi bir yandan aşırı finansallaşmaya yol açarken, diğer yandan devletin piyasalar üzerindeki düzenleme ve denetim gücünü en aza indirdi. Bu durum, 2008 krizinin her aşamasında, özellikle “merkez ülkeleri” olarak nitelenen sanayileşmiş kapitalist ülkelerde yarattığı ekonomik yıkım aracılığıyla denetimsiz piyasaların olumsuz etkilerine ilişkin önemli dersler oluşturdu. Devletin ekonomideki rolü hakkında neoliberal politika önerileri doğrultusunda hareket etmeyen ve heterodoks politikalar izleyerek finansallaşmanın olumsuz yan etkilerinden kaçınan kimi gelişmekte olan ülkelerin küresel krizi daha az hasarla atlattığı görülüyor.

Krizin tetiklediği dördüncü önemli dinamik ise ulus-devlet düzeyinde sosyal demokrat politikaların merkez ülkelerde ivme kaybetmesi oldu. Avro bölgesinde derinleşen krizin özellikle sosyal piyasa ekonomisi modelini olumsuz yönde etkilediği açıkça görülüyor. Almanya ve İskandinav ülkeleri gi-

bi rekabetçi ekonomik yapıyı geniş çaplı refah devleti uygulamalarıyla bağdaştırma konusunda başarılı olan az sayıda örnek bulabilmek mümkünse de, Avrupa'nın genelinde (özellikle Güney Avrupa bağlamında) işsizliğin boyutlarının sosyal dokuyu tahrip edecek noktaya geldiği ve refah devletinin ciddi bir aşınma sürecinden geçtiği görülüyor. Ekonomik durgunluğun ve işsizliğin zamana yayılarak yapısal bir nitelik kazanma olasılığı da, beraberinde demokratik değerlerin aşınması riskini taşıyor. Bu noktada Avrupa'da ve genel olarak Batı dünyasında aşırı sağın yükselişi, İslam düşmanlığı, göçmenlere ve çok-kültürlülüğe karşı artan tepkiler dikkatle değerlendirilmesi gereken, son derece tehlikeli eğilimler olarak karşımıza çıkıyor. Küresel ekonominin merkez ülkelerinde servet ve gelir eşitsizliğinin giderek derinleşmesi ve dengelelerin azınlıktaki en zengin kesim lehine değişmesi liberal demokrasinin küresel merkezdeki geleceği hakkında kaygı verici uyarı işaretleri olarak okunmalıdır. Öte yandan, demokratikleşme ve sosyal demokrasinin yeniden inşası adına dünyanın diğer bölgelerinde kayda değer seçeneklerin de ortaya çıktığı görülüyor. Örneğin Latin Amerika'da solun yükselişi ve sosyal piyasa modelinin önem kazanması göz ardı edilmemesi gereken bir gelişme. Özellikle Brezilya bağlamında yaşananlar tüm kıtayı kapsayan bir eğilim olarak göze çarpıyor. Son dönemde Latin Amerika'da başarılı biçimde uygulanan eşitlikçi politikalar söz konusu ülkelerde kalıcı bir refah devleti uygulamasının habercisi olabilir mi? Gelir adaletsizliği açısından iç karartıcı bir geçmişe sahip olan Latin Amerika'da bu tarz girişimlerin akıbetinin ne olacağı, potansiyel etkileri dikkate alındığında, bu soru bağlamında büyük önem kazanıyor.

Küresel krizin tetiklediği ve diğer dinamikleri bir şekilde içinde barındıran beşinci ve son nokta ise küresel sistemdeki hegemonik dönüşümün niteliği, derinliği ve dinamiğine ilişkin tartışmadır. Krizle birlikte ABD'nin hegemonik gücünde azalma yaşandığı net olarak ortaya çıktı. Diğer taraftan BRIC ülkelerinin yükselişi ve alternatif bölgeselleşme dinamiklerinin hız kazanması, "bir geçiş döneminde" olduğumuza ilişkin görüş ve yaklaşımların güç kazanmasına neden oldu. Ancak geçiş dönemlerinin, küresel politik ekonomi sisteminin yönetişimi açısından yeni meydan okumaların ortaya çıktığı kavşaklar da olduğu unutulmamalıdır. Bu noktada iki soru özellikle önem kazanıyor. Birincisi, hegemonyanın zayıfladığı bir dönemde küresel işbirliği mekanizmaları yeniden ve daha etkin bir şekilde nasıl inşa edilecek? İkincisi ise, mevcut krize neden olan neoliberal politikalara alternatif paradigmlar –ortaya çıkabildiklerinde– neler olabilir? Çıkarlar ve fikirler eksenindeki mücadeleye bağlı olarak şekillenecek olan bu soruların yanı sıra ilerleyen dönemde politik ekonomi tartışmalarının en önemli konuları arasında yerini alacaktır. Bu kitaptaki makaleler değişik boyutlarıyla bu noktaları çözümleme ve yorumlama amacı taşıyor.

Bu kitabı oluşturan çalışmaların bir kısmı 5 Ocak 2013 tarihinde Koç Üniversitesi Küreselleşme ve Demokratik Yönetişim Merkezi (GLODEM) ev sahipliğinde yapılan bir atölye çalışmasında tartışıldı. Kitaba katkıda bulunan yazarların bir bölümünün yurtiçinde ve yurtdışında doktora çalışmalarının son aşamasında olan, bir bölümünün ise meslek yaşamlarının başlarındaki genç bilim insanları olması, diğer yazarlarla birlikte konu etrafında bu aşamada küçük ama yeni katılımlarla zaman içinde gelişmeye açık bir akademik topluluk oluşmasının ilk adımları olarak değerlendirilebilir. Bu kitap bu grubun ilk somut çıktısıdır ve giriş bölümü ile birlikte 17 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler üç ana başlık altında toplanabilir. i) Küresel Yönetişim ile İlgili Düzenlemeler; ii) Sanayileşmiş Ülkeler: Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği; ve (iii) Yükselen Piyasalar.

Kitabın ikinci bölümünde Evren Tok, küresel ekonomik krizle birlikte oluşan panik ortamını uluslararası işbirliği ve ortak hareketle frenlemek isteyen G-20'nin, sadece kriz yönetimi açısından değil, aynı zamanda "kalkınma ve küresel yönetim" ekseninde de etkin bir rol üstlendiğini vurguluyor. Ortaya çıkan belirsizlikleri ve değişim/dönüşüm dinamiklerini ortaya koyduktan sonra, analitik bir çerçevede G-20'nin küresel yönetim açısından önemini irdeliyor.

Üçüncü bölümde Ali Burak Güven, IMF, Dünya Bankası ve küresel kriz temelinde oluşan yeni dengelere ve eski yönelimlere odaklanıyor. IMF ile Dünya Bankası'nın, dünya ekonomisindeki bu krizli dönüşüm sürecinin neresinde yer aldığı sorusunu ayrıntılı olarak inceliyor. Krizin, program içeriği anlamında iki kuruluş için de değişimi hızlandıran bir unsur olmadığını vurguluyor. Daha büyük bir krizin ortaya çıkmaması ve bu kuruluşlarda çok köklü reformlara gidilmemesi durumunda, IMF ve Dünya Bankası'nın küresel yönetimde önleyici, belirleyici ve eşgüdüm sağlayıcı roller oynamalarının orta vadede güç görüldüğüne işaret ediyor.

Dördüncü bölümde Koray Mutlu, 2001 yılında başlayan Doha Turu müzakerelerinin, ekonomik krizin patlak verdiği 2008 yılına kadar ağırlıklı olarak tarım müzakereleri üzerinde şekillendiği noktasından hareketle küresel ekonomik kriz sonrasında DTÖ çatısı altında devam eden Doha Turu müzakerelere dinamiklerinde gerçekleşen bir yapısal dönüşümü inceliyor.

Beşinci bölümde Yasemin İrepoğlu, dünyanın farklı bölgelerindeki ülkelerdeki gelir eşitsizliği eğilimlerinin nedenlerinin ve sonuçlarının "yönetişim" kavramı, uygulanan ekonomi politikaları ve sosyal politikalar bağlamında incelenmesinin önemine işaret ediyor. Latin Amerika ülkeleri başta olmak üzere kimi gelişmekte olan ülkelerde gelir eşitsizliği görece azalırken, ABD'de ve birçok Avrupa ülkesinde gelir eşitsizliğinin artış göstermesinin önemine dikkat çekiyor.

Altuncu bölümde Fırat Demir, küresel krizin nedenlerine, sonuçlarına ve kurumsal ve politik karşı tepkilere odaklanıyor. Bu kapsamda, serbest piyasa kapitalizminin ve finansal serbestleşmenin nedenlerini ve sonuçlarını tartışırken; ideolojik ve piyasa yanlısı karar verme mekanizmaları üzerinde duruyor. Krizin nedenleri arasında politikacı ve finans piyasası oyuncuları arasındaki “ahbap çavuş” ilişkisinin önemini vurguluyor.

Yedinci bölümde Emre Bayram, kriz öncesinde politik ekonomi yazını uzun süredir meşgul eden “yüksek sosyal harcama ve vergi oranlarına sahip refah devletlerinin küreselleşen ekonomik yapıda ayakta durabilmelerinin bir hayli zorlaştığı, hatta imkânsız hale geldiği” savını değerlendiriyor. Bu tez doğrultusundaki beklentilerin gerçekleşmediğine işaret ettikten sonra, büyük refah devletlerinin, yeni koşullara karşı sistemlerini uyarlasalar da sosyal harcamalarını kısımadıklarını ve kendi sistemlerinin temel kurumsal prensiplerini koruduklarını ortaya koyuyor.

Sekizinci bölümde Mustafa Kutlay, Avrupa bütünleşmesinin kriz temelli bir proje olduğu savından hareketle, kurumsal temellerinin atıldığı günden bu yana küresel ve yerel meydan okumalara verdiği cevaplara göre şekillenerek, yeni kurumsal formlarla hayatini devam ettirdiğini vurguluyor. Bu bağlamda Avro krizini, yeni bir meydan okuma olarak değerlendiriyor ve bunun AB'nin geleceğine etkisini AB'nin uluslararası sistemdeki güç kaymasına nasıl adapte olacağı ve bu adaptasyon sürecinde gösterilecek siyasi liderliğin ufku gibi unsurların belirleyeceği sonucuna varıyor.

Dokuzuncu bölümde Fatih Tayfur Güney Avrupa'da yaşanan borç krizini siyasi iktisat çerçevesinde ve tarihsel bir süreç içerisinde ele alıyor. 1980'li yıllarda AB'ye üye olan üç Güney Avrupa ülkesinin Soğuk Savaş sırasında “liberal” dünyaya ve sonrasında “neoliberal” küreselleşme sürecine entegrasyonunu, siyasi, iktisadi ve toplumsal aktörlerin bu süreçlere tepkileri, bu ülkeleri borç krizine götüren iç ve dış etkenleri ve krizin Güney Avrupa ve AB için sosyal, ekonomik ve siyasi sonuçlarını derinlemesine inceliyor.

Onuncu bölümde, Lerna Yanık Rusya'nın küresel krizin en sert hissedildiği yerlerden biri olduğuna, siyaset ve diğer BRIC ülkeleriyle karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ekonomi alanındaki liberalleşmesinin eş zamanlı olarak başlamasına ve yine eş zamanlı olarak tıkanmasına dikkat çekiyor.

On birinci bölümde, Deniz Bingöl, krizi Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri açısından incelerken AB'ye eklemlenme sürecinde bu ülkelerde uygulanan dışa bağımlı ekonomik modelin güçlü ve zayıf halkalarını ön plana çıkarıyor. AB'ye bağımlı büyüme sürecinin yarattığı fırsatlar yanında, uzun vadede ciddi risklerine de dikkat çekiyor. Bu ülkelerin diğer yükselen ekonomilere kıyasla krizden daha çok etkilenip krizin etkisinden daha geç çıkma olasılığı üzerinde duruyor.

On ikinci bölümde Sadık Ünay ve Fazıl Kayıkçı, küresel kriz sonrası başta ABD olmak üzere gelişmiş ekonomilerde yaşanan dengesizliklerin artık sürdürülemez hale geldiğine ve “çok-kutupluluk” tartışmalarının merkezinde yer alan Çin ile ABD (G-2) arasındaki rekabetin küresel ekonomi politığın geleceği açısından taşıdığı öneme dikkat çekiyor. Kriz sonrası küresel düzenin karakteri ve küresel yönetim platformlarında kapsamlı reform olanaklarının ağırlıklı olarak G-2 arasındaki uzlaşma eğilimleri sonucu belirleneceğini vurguluyor ve entegre bir ekonomik blok olarak BRIC ülkelerinin tümü ile ilgili “alternatif merkez” yorumlarının abartılı olduğuna işaret ediyor.

On üçüncü bölümde Altay Atlı, büyük ölçüde ihracata ve altyapı ile ağır sanayi yatırımlarına dayalı olan Çin kalkınma modelinin sürdürülebilirliği açısından tehlike sinyallerinin, küresel kriz öncesinde hissedildiği noktandan hareket ediyor. Küresel krizin, bu sorunların ve kırılganlıkların daha fazla belirginleşmesine yol açtığına ve kapsamlı yapısal düzenleme gereksinimine işaret ediyor.

On dördüncü bölümde Evren Çelik Wiltse, Brezilya ve yeni sosyal demokrat kalkınma modeli tartışmalarına odaklanıyor. Brezilya, Hindistan, Çin ve Rusya gibi yükselen ekonomilerin küresel krizden ABD ve Avrupa ülkelerine kıyasla daha az etkilendiklerinden hareketle Brezilya’daki politik ekonomi dönüşümünün dinamiklerini irdeliyor.

On beşinci bölümde Işık Özel, krizin Meksika’da ortaya çıkış sürecini, etkilerini ve 1990’lardan başlayarak etkili olan kurumsal değişim ve politika değişikliklerinin krizle olan ilişkisini inceliyor. Krizden en derin etkilenen ülkelerden biri olmasına karşın Meksika’nın diğer Latin Amerika ülkelerine kıyasla daha hızlı toparlanmasını 1994-1995 krizi sonrasında sürdürülen makroekonomik istikrarla ve bağımsız Merkez Bankası başta olmak üzere kurumların politika yapım sürecindeki etkin rolüyle ilişkilendiriyor.

On altıncı bölümde Bahri Yılmaz, Hindistan’ın, bağımsızlığına kavuştuğu 1947 yılından bu yana uyguladığı kalkınma stratejilerini, Hint ekonomisinin bugünkü durumunu ve karşı karşıya kaldığı ekonomik sorunları Çin’le karşılaştırarak tartışıyor.

On yedinci ve son bölümde S. Erdem Aytaç, Türkiye’nin 2002-2008 büyüme sürecini ve kriz sırasındaki ve sonrasındaki ekonomik gelişmeleri mercek altına alıyor. Türkiye’nin dengeli, sürdürülebilir ve yüksek oranlı bir büyümeyi gerçekleştirebilmesinin ve rekabet gücünde ve iç tasarruf oranlarında kalıcı bir artış sağlayabilmesinin işgücü yapısında ve beşeri sermayesinde hızlı ve ciddi gelişmeler kaydetmesi koşuluna bağlı olduğunun altını çiziyor. Bu koşulun yerine getirilmemesi durumunda orta gelir tuzağının Türkiye için ciddi bir risk unsuru oluşturduğunu açıkça ortaya koyuyor.

Bu kitap, her türlü eksiğine rağmen başarılı bir kolektif çalışmanın ürünü olarak ortaya çıktı. Türkiye sosyal bilimler araştırmalarının en büyük eksikliklerinden biri farklı ülke deneyimlerine duyulan ilginin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu deneyimlerin belirli bir ayrıntı düzeyinde bilinmesinin Türkiye zerine yapılan çalışmalara da olumlu yansımaları olacağı noktasından hareket eden bu kitap bu eksikliği bir ölçüde gidermeyi amaçlıyor. Küresel kriz üzerine odaklanan bu çalışmanın, kapsam dışında kalan gelişmekte olan ülkelerin deneyimlerine karşı ilgiyi artırması ve Türkiye'yle başka ülkeleri inceleyen mukayeseli çalışmaları özendirmesi beklenir. Kitabın sosyal bilim dallarında öğrenim gören lisans ve lisansüstü öğrenciler başta olmak üzere krizin küresel ve belli başlı ülkeler üzerindeki etkilerine ilgi duyanlara yararlı olmasını dileriz. Kitabın derlenme ve yayına hazırlanma süreçlerindeki değerli katkılarından dolayı Erdem Demirtaş'a ve Mustafa Kutlay'a teşekkür ederiz.

